

"וידו אוחזת בעקב עשו" ללמוד ממנו לעבוד את ה' בבחינת: "מאויבי תחכמי"

|| הרה"ג ר' פנחס פרידמן ||

מדוע היה המעשה של: "וידו אוחזת בעקב עשו" כל כך חשוב,

עד שהקב"ה קרא לו וזרעו על כך בשם יעקב

יסוד גדול בספרי חסידות: "מאויבי תחכמי מצוותיך",

צריך ללמוד מתחבולות הרשעים לעבוד את ה'

כנסת יחזקאל: בדרך זו יש קצת סכנה שהרשעים יקבלו
ניקה מהקדושה, מאחר שהם גרמו וסייעו לעבודת הצדיק

הרה"ק רבי ישראל מטשארטקוב: בדרך זו יש סכנה לצאצאיו,
שלא יבינו מדוע מתבונן האב במעשה הרשעים

הארמי, על בלי הגיד לו כי בורח הוא". כי כשראה לבן איך יעקב משתוקק ללמוד ממנו כל תחבולותיו, חשב שיעקב הוא רמאי כמוהו, אבל הכתוב מעיד: "ויגנוב יעקב את לב לבן הארמי", שגנב לבו הרע של לבן להשתמש בו לעבודת ה', "על בלי הגיד לו כי בורח הוא", שלא גילה לו כי הוא בורח ממנו לעבוד בהם את ה'.

ב"תפארת שלמה" (פרשת ויצא ד"ה וישמע) מפרש בזה הפסוק (בראשית לא א): "וישמע את דברי בני לבן לאמר, לקח יעקב את כל אשר לאבינו, ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה". כי גם בני לבן השיגו ענין זה, שיעקב למד מלבן איך להשתמש עם כל תחבולותיו, להפוך אותם לצד הקדושה לעבוד בהם את ה'.

"למה גנבת את אלהי"

יומתק להבין בזה מה שהתלונן לבן הרשע (שם לא ל): "ועתה הלוך הלכת כי נכסוף נכספתה לבית אביך למה גנבת את אלהי". כלומר הן אמת שאינני יכול לבוא אליך בטענה על מה שהלכת מביתי: "כי נכסוף נכספתה לבית אביך", לעסוק בתורה ולעבוד שם את ה', אולם על כך יש לי טענה: "למה גנבת את אלהי", מדוע גנבת ממני את אלהי מצד הקליפה, על ידי שלמדת ממני איך לעבוד את ה' ביתר שאת בבחינת: "ויגנוב יעקב את לב לבן".

מענה יאיר לנו להבין דברי הירושלמי: "דרך כוכב מיעקב, ממי דרך כוכב ועתידי לעמוד מיעקב... עתיד עשו הרשע לעטוף טליתו ולישב עם הצדיקים בגן עדן לעתיד לבוא, והקב"ה גוררו ומוציאו משם, מה טעמא, אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנך משם אוריך נאום ה', ואין כוכבים אלא צדיקים כמה דאת אמר ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד".

הביאור בזה, כי מכיון שכתוב: "ומצדיקי הרבים ככוכבים", הרי מבואר שהצדיקים המזכים את הרבים הם בבחינת כוכבים, לכן לעתיד לבוא כאשר יראה עשו שכלל ישראל שהם בבחינת יעקב למדו ממנו דרך בעבודת ה', יבוא בטענה שגם הוא בבחינת מצדיקי הרבים ולכן ישב עם הצדיקים בגן עדן.

אולם הקב"ה גוררו ומוציאו משם, כי הן אמת שיש לו קצת ניקה ואחיזה, אבל בודאי שאין מגיע לו שום שכר על זה שהרי כלל לא נתכוון לזה, אלא אדרבה הביא על ישראל כל מיני צרות כדי למונעם בעבודת ה'. וזהו שאמר הכתוב: "אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנך", כי תבוא בטענה שגם אתה בבחינת מצדיקי הרבים ככוכבים, "משם אוריך נאום ה'".

צדיק גדול אינו צריך ללמוד שום דרך מרשעים

אולם עתה הבה נתבונן במה שמצינו בענין זה חידוש גדול, כי מכל הספרים הקדושים שהבאנו עד כה משמע שהוא דבר נרצה מאד, ללמוד מהתחבולות של רשעים איך להשתמש בתחבולות אלו לעבוד את ה' בבחינת: "מאויבי

התלהבות, "כי לעולם היא לי", כי התשוקה בקיום המצוה יש לה קיום עולמית, אבל תשוקה לדבר עבירה אין לה קיום כי היא נפסדת וכלה כרגע היתה וכרגע איננה. וכן כתב עוד ב"קדושת לוי" (סוף פרשת בראשית) בלשון קדשו:

"דהכלל, כל דבר שהצדיק רואה, ממנו לוקח עבודת ה', ואם רואה חס ושלוש איזה אדם מתאוה לעבירה, לוקח הצדיק מזה התאוה עבודת ה', שאומר בלבו קל וחומר, מה זה שמתאוה לדבר עבירה שהוא כלה ונפסד בזמן מועט, מכל שכן שראוי לו להתלהב לעבודת השם יתברך שעבודה זו יקויים לעולם".

והנה מקור רעיון קדוש זה הוא מדברי הבעש"ט הקדוש ז"ל, כמו שהביא ב"תפארת שלמה" (פרשת תולדות ד"ה ותקח רבקה):

"בשם הבעש"ט על פסוק (שמות כה ב), [ויקח לי תרומה] מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, היינו שכל אדם צריך לשית עצות בנפשו, להפוך לעשות מדות טובות מכל אשר ידבנו לבו, מהתאוות החיצוניות ומדות הרעות אשר הרגיל בהם, מהם יקח דרך לעבודת הבורא ברוך הוא באותו חשק ובאותה התאוה ביתר שאת".

"בגדי עשו"

בנה הגדול החמודות

בדרך זו מבאר ב"תפארת שלמה" (פרשת תולדות שם) המעשה הנפלא של רבקה אמנו בפרשתנו (בראשית כז טו): "ותקח רבקה את בגדי עשו הגדול החמודות אשר אתה בבית ותלבש את יעקב בנה הקטן". ומבאר הענין בדרך עבודה:

"בגדי עשו בנה הגדול החמודות, הם התאוות והחמודות רעות של עשו, ותלבש את יעקב בנה הקטן, הם הצדיקים שהם קטנים בעיניהם, ומורא על ראשם לגשת אל הקודש, והם מלבישים אותו החשק והרצון של תאוות עולם הזה, לקחת אותו חשק לעבודת הבורא ברוך הוא".

על פי האמור הוא ממשיך לפרש הפסוק (בראשית לא כ): "ויגנוב יעקב את לב לבן

"דרך כוכב מיעקב, ממי דרך כוכב ועתידי לעמוד מיעקב... עתיד עשו הרשע לעטוף טליתו ולישב עם הצדיקים בגן עדן לעתיד לבוא, והקב"ה גוררו ומוציאו משם, מה טעמא, (עובדיה א ד) אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנך משם אוריך נאום ה', ואין כוכבים אלא צדיקים כמה דאת אמר (דניאל יב ג) ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד".

ויש לתמוה במאמר זה הפלא ופלא, הלא מדובר כאן על הגאולה העתידה, כאשר אור ה' יתגלה בעולם במלוא הודו והדרו בלי שום הסתר, וכל הרשעה כולה כעשן תכלה ולא ישאר שום שקר בעולם, הנה כי כן איך יעני אז עשו הרשע להתעטף בטליתו כדי לשבת עם הצדיקים בגן עדן, האם לא ידע אז את האמת הברורה, כי רשע גמור הוא ומקומו בגיהנם ולא בגן עדן.

עוד ראוי להתבונן כי מלשון הירושלמי: "והקב"ה גוררו ומוציאו משם", משמע שיש בידי עשו איזה טענה מוצדקת שהוא ראוי לשבת בין הצדיקים, עד כדי כך שלא כל אחד יוכל להוציאו משם, עד שיבוא הקב"ה כביכול וגוררו ומוציאו משם בכח, כדי לקיים: "אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנך משם אוריך נאום ה'", וצריך ביאור איך יעלה על הדעת שרשע זה ראוי לשבת בגן עדן עם הצדיקים עד שצריך לגוררו משם.

"מאויבי תחכמי מצוותיך"

כדי לבאר כל זה נקדים יסוד גדול בעבודת ה' שכתבו ב"קדושת לוי" (פרשת נח בפסוק הראשון), וב"זרע קודש" להרה"ק מראפשיץ זי"ע (פרשת וירא) לפרש הפסוק (תהלים קיט צח): "מאויבי תחכמי מצוותיך כי לעולם היא לי". כי ראוי לאדם ללמוד דרך בעבודת ה' בדרך קל וחומר, מרשעים המשתמשים בכל מיני תחבולות למלא תאוות לבם, ואפילו אם נכשלים מאה פעמים אינם מתייאשים אלא מנסים שוב ושוב, על אחת כמה וכמה שאנו חייבים להשתמש בכל מיני תחבולות להתגבר על היצר ולעבוד את ה', כמאמר החכם מכל אדם (משלי כד ו): "כי בתחבולות תעשה לך מלחמה".

וזהו פירוש הפסוק: "מאויבי" שהם הרשעים, "תחכמי מצוותיך", אני מתחכם איך לעבוד את ה' בקיום המצוות עם אותה

בפרשתנו פרשת תולדות (כה כה): "ויצא הראשון אדמוני כולו כאדרת שער ויקראו שמו עשו, ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב עשו ויקרא שמו יעקב". ופירש רש"י: "ויקרא שמו יעקב, הקב"ה". והנה מאחר שהקב"ה עצמו קרא את שמו יעקב, על שם "וידו אוחזת בעקב עשו", משמע כי מה שאחז יעקב בעקב עשו היה לו בזה ענין עמוק, עד כדי כך שהקב"ה בחר לקרוא לו וגם לנו זרעו על שם מעשה זה בשם "יעקב", וצריך ביאור מה ראה באמת יעקב אבינו על ככה לאחוז בעקב עשו ומהי החשיבות במעשה זה.

עוד ראה להתבונן במה שמצינו במדרש (ב"ר סג ח): "ויקראו שמו עשו, הא שוא שבראתי בעולמי, אמר רבי יצחק, אתון קריתון לחזירתכון שם, [אתם קראתם שם לחזיר שלכם], אף אנא קורא לבני בכורי שם (שמות ד כב) כה אמר ה' בני בכורי ישראל". מבואר מזה כי הקב"ה קרא ליעקב וזרעו בשם ישראל: "בני בכורי ישראל", משום שהרשעים קראו לחזיר שלהם בשם עשו.

והנה מה שנקרא עשו בשם חזיר, מצינו הביאור על כך במדרש (ויק"ר יג ה) על הכתוב (ויקרא יא ז): "ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא", כי כמו שהחזיר יש לו סימן טהרה בטלפיו בהיותו מפריס פרסה, כך מלכות אדם מזרעו של עשו מתגאים ביושרם, ובלשון המדרש: "למה נמשלה לחזיר, לומר לך מה חזיר בשעה שהוא רובץ מוציא טלפיו ואומר, ראו שאני טהור, כך מלכות אדם מתגאה וחומסת וגוזלת ונראה כאילו מצעת בימה". פירוש, כאילו מצעת בימה לעשות משפט צדק.

ובאמת ענין זה יירשו בני אדם מאביהם עשו, ככתוב (בראשית לו מג): "הוא עשו אבי אדם", שגם הוא היה רשע גמור שרימה את אביו שהוא צדיק, פירש רש"י על הכתוב (בראשית כה כז): "ויהי עשו איש יודע ציד, לצוד ולרמות את אביו בפיו ושואלו, אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן, כסבור אביו שהוא מדקדק במצוות".

ולפי זה מבואר מדוע כינה הקב"ה את עשו בתואר חזיר, כי על אף היותו רשע גדול הוא מפריס פרסה להראות שיש לו סימן טהרה. אולם עדיין צריך ביאור: (א) מנין באמת קיבל עשו סימן טהרה בטלפיו, (ב) מהו הקשר בין תואר "חזיר" של עשו לשם "ישראל" שנתן הקב"ה ליעקב וזרעו באמרו: "בני בכורי ישראל", כמבואר במדרש הנ"ל: "אתון קריתון לחזירתכון שם, אף אנא קורא לבני בכורי שם, כה אמר ה' בני בכורי ישראל".

החוצפה של עשו שינסה לשבת עם הצדיקים בגן עדן

נקדים מאמר פלא בדברי חכמינו ז"ל על מה שהתנבא בלעם הרשע על הגאולה העתידה (דברים כד יז): "אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב, דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל, ומוחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שת". שנינו על כך בירושלמי (נדרים פ"ג ה"ח):

תחכמני מצוותיך, אולם מכמה ספרים הקדושים משמע שיש בזה גם חסרון קצת ללמוד מהרשעים איך לעבוד את ה', כי על ידי זה יש להם יניקה מהקדושה מאחר שהם גרמו לישראל להתעלות בעבודת ה'.

והנה קצת מהדברים שהאריך בזה ב"כנסת יחזקאל" להגה"ק רבי יחזקאל מדעעש זצ"ל (פרשת בלק), ותוכן דבריו כי הצדיק האמיתי שכבר הגיע לתכלית השלמות, אינו צריך ללמוד כלל מרשעים איך להתעלות בעבודת ה', כי די לו בהתעוררות מעצמו כמו שמצינו אצל אברהם אבינו (ב"ר סא א): **"זימן לו הקב"ה שתי כליותיו כמין שני רבנים, והיו נובעות ומלמדות אותו תורה וחכמה"**, ובדרך זו אין לרשע שום יניקה מעבודתו בקודש.

והוסיף שם כי המבחן לדעת אם הצדיק עובד את ה' בבחינת: **"מאויבי תחכמני מצוותיך"**, ללמוד מדרכי הרשעים להתעלות בעבודת ה', או שאינו צריך ללמוד מהם כי הוא כבר עובד את ה' בכוחות עצמו, כי אם הצדיק עובד את ה' מצד הקדושה רק זה לעומת זה באותה מדריגה שהרשע עומד בבחינה זו מצד הטומאה, אזי יכול להיות שהצדיק לומד מהרשע איך לעבוד את ה' בקדושה היפך הטומאה.

אבל אם הצדיק עולה במדריגת הקדושה מעלה מעלה, הרבה יותר גבוהה ממה שהרשע עומד בצד הטומאה, הרי זה סימן שהצדיק כבר אינו צריך ללמוד כלל מהרשע איך לעבוד את ה', שהרי הוא עומד הרבה גבוה בצד הקדושה, ובאופן זה הרי כבר נתבאר שאין לרשע שום יניקה מצד הקדושה, כיון שהצדיק אינו לומד ממנו להתעלות בעבודת ה'.

מעשה רב מכ"ק מרן השר שלום מבעלזא זי"ע

בדרך זו מבאר ה"כנסת יחזקאל" מאמר הגמרא (ברכות ז:)‏: על הפסוק (חבקוק א יג): **"למה תחריש בבלע רשע צדיק ממנו, צדיק ממנו בולע, צדיק גמור אינו בולע"**. ויש לתמוה כי אם הוא **"צדיק ממנו"** מדוע באמת הרשע בולע אותו. אך לפי האמור יש לפרש הכוונה בזה, כי **"צדיק ממנו"**, היינו שהצדקות של הצדיק בא **"ממנו"** - מן הרשע בבחינת: **"מאויבי תחכמני"**, אז יש לרשע קצת אחיזה בעבודתו של הצדיק והוא בולעו.

אבל צדיק גמור שצדקתו אינו **"ממנו"**, כי הוא אינו צריך ללמוד כלל מהרשע, רק שמעצמו גבר בשכל העליון וצדקתו רחש לו מעצמו, הנה לצדיק כזה אין לרשע שום חלק בעבודתו ולכן אין בכוחו לבלעו. בהמשך דבריו מביא ה"כנסת יחזקאל" סימוכין לרעיון זה ממעשה רב:

"ויסופר מאת מרן הקדוש שר שלום מבעלזא זי"ע, שבילדותו היה דר בשכונתו ערל נפח אחד, שהיה דרכו לקום בבוקר השכם אחר חצות לילה לעסוק במלאכתו, ואשתו הצדיקית [הרבנית מלכה עי"ה] כשהיתה שומעת קול הקורנס של הנפח מכה, היתה מעוררת את בעלה ואמרה, שלום שלום קום לעבודת הבורא כי הנפח כבר מכה בקורנס.

ויהי היום שהוא הקדוש קם בבוקר השכם, עוד טרם נשמע קול הקורנס, ובאותו יום מת הנפח, ואמר שכל עיקר חיותו [של הנפח] היה, על ידי אותה יניקה שהוא היה מעורר אותו לעבודת הבורא יתברך שמו, ותיכף שאירע שקם בלתי התעוררות ממנו נפסק פתיל חיותו כרגע".

על פי האמור הוא מוסיף לפרש בדרך נפלא מה שמסופר בגמרא (גיטין ז.): **"שלח ליה מר עוקבא לרבי אלעזר, בני אדם העומדים עלי ובידי למסרם למלכות מהו... שלח ליה (תהלים לו ז), דום לה' והתחולל לו, דום לה' והוא יפילם לך חללים חללים, השכם והערב עליהן לבית המדרש והן כלין מאליהן"**.

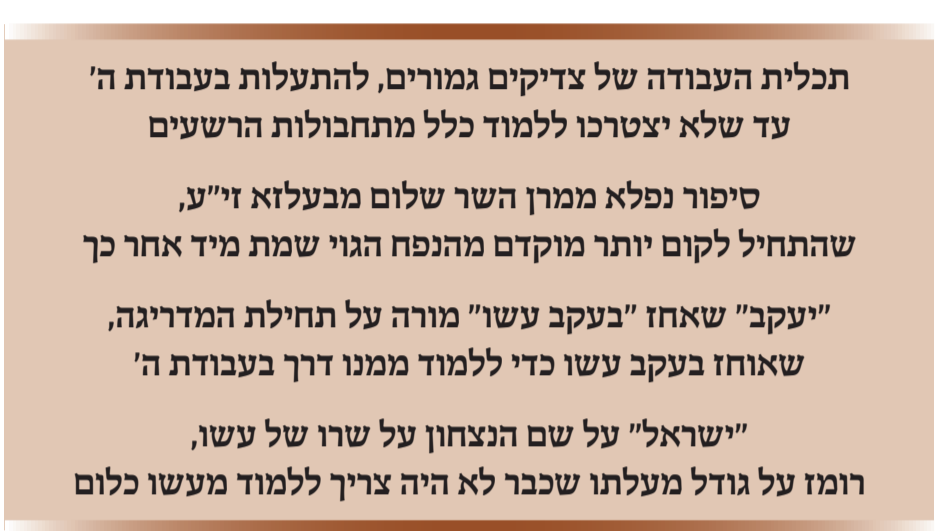
הביאור בזה, כי כאשר ראה רבי אלעזר שהרשעים עומדים על מר עוקבא לצערו, שפט מזה כי הוא לומד מהם דרכו בעבודת ה' בבחינת: **"מאויבי תחכמני מצוותיך"**, לכן יש להם יניקה ואחיזה בעבודתו ומצד זה הם יכולים להרע לו. לכן יעץ לו: **"השכם והערב עליהן לבית המדרש"**.

כלומר השכם לבית המדרש לפני שהם משכימים לעבודתם, ותעריב לבית המדרש אחרי שהם גומרים עבודתם, כי בכך הרי מתברר שאין אתה לומד מהם שהרי אתה עובד את ה' יותר ממה שהם עושים עבודתם. וזהו שאמר לו: **"השכם והערב עליהן לבית המדרש"** - עליהן דייקא דהיינו יותר מהם, ועל ידי זה **"והן כלין מאליהן"**, כי כבר אין ביכולתם

לו [יעקב], **יעבר נא אדוני לפני עבדו, אמר לו [עשו], ואין את מתיירא מדוכסי ומן אפרכי ומן אסטרטילי, אמר לו ואני אתנהלה לאטי"**.

הביאור בזה, שעשו ביקש מיעקב להיות שותף עמו בעולמו, היינו שישגיח במעשיו וישים עינו עליהם לדעת איך לעבוד את ה' בבחינה זו, ועל ידי זה תהיה לו יניקה מעבודתו של יעקב ויהיו שותפים. השיב לו יעקב: **"יעבר נא אדוני לפני עבדו"**, כי כבר עזבתי דרך זו להתבונן במעשי הרשעים.

אמר לו עשו: **"ואין את מתיירא מדוכסי ומן אפרכי ומן אסטרטילי"**, כלומר וכי אינך מתיירא מהיצר הרע המעמיד לאדם מעצורים ומכשולים שונים, ואם תשגיח במעשי הרי

תוכל להכניעו. אמר לו יעקב: **"ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר לפני ולרגל הילדים"**, כי עתה שיש לי ילדים מסוכן להתבונן במעשי הרשעים. וזהו פירוש הכתוב (בראשית לב כה): **"ויותר יעקב לבדו"**, שנשאר לעבוד את ה' לבדו בלי התבוננות על מעשי הרשעים, אלו תוכן דבריו הקדושים.

שתי בחינות יעקב ישראל

ועתה בא וראה כי לפי דבריו הקדושים יומתק לפרש המשך הכתובים (שם): **"ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו, וירא כי לא יכול לו, ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו, ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני, ויאמר אליו מה שמך ויאמר יעקב, ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל"**.

נקדים לבאר מה שמבואר בספרים הקדושים פעמים אין ספור, כי כאשר כלל ישראל נקראים בתואר **"יעקב"**, הרי זה מורה שהם במדריגה נמוכה בבחינת **"עקב"**, וכאשר נקראים בשם **"ישראל"**, הרי זה מורה שהם במדריגה גבוהה בבחינת (בראשית לב כט): **"כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל"**.

וכבר כתב כן הרבינו בחיי פרשת ויחי (בראשית מז כט), והוסיף לפרש בזה הכתוב (ישעיה מג כב): **"ולא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל - יאמר כשאתה יעקב ונמשך אחר החומר ועסקי הגוף לא אותי קראת, אבל כי יגעת בי והשתדלת בעסקי הנפש אתה נקרא ישראל"**. ומקור הדבר בזוהר הקדוש (פרשת תרומה קעה:): **"יעקב לאו שלימותא, ישראל שלימותא דכלא"**. וצריך ביאור מהות ההבדל בין תואר **"יעקב"** לתואר **"ישראל"**.

אך לפי האמור יש לומר, כי שם **"יעקב"** שרומז על מדריגה נמוכה בבחינת **"עקב"**, הוא בתחילת הדרך בעבודת ה', כאשר עדיין היה צריך ללמוד דרך בעבודת ה' מעשו הרשע, שאינו מתעייף מלחפש כל מיני תחבולות למלא את אוותיו, ועל זה רומז שם **"עקב"** שנקרא כן על שם: **"וידו אוחות בעקב עשו"**, כלומר שהוא עדיין אוחו בעקב עשו, ללמוד ממנו איך ללכת בעקבותיו בצד הקדושה.

וזהו פירוש הכתוב: **"ויצא הראשון אדמוני כולו כאדרת שער"**, אדמוני רומז על עוונות ופשעים בבחינת (ישעיה א יח): **"אם יהיו חטאיכם כשנים"**. אמנם מיד אחר כך יצא יעקב: **"וידו אוחות בעקב עשו"**, ללמוד ממנו ללכת בעקבותיו בעבודת ה', **"ויקרא שמו יעקב"** - הקב"ה, לרמז כי עבודה זו חשובה מאד בעניני ה'. אולם שם **ישראל** רומז כאשר יעקב כבר התעלה בקדושתו, עד שלא היה צריך שוב לאחוז בעקב עשו, ללמוד ממנו דרך בעבודת ה'.

הנה כי כן יאיר לנו להבין המשך הכתובים: **"ויותר יעקב לבדו"**, שלא היה צריך לעבוד את ה' על ידי התבוננות במעשי הרשעים, ולכן כאשר **"ויאבק איש עמו"**, הוא שרו של עשו, **"וירא כי לא יכול לו"**, כי לא היתה לו אחיזה בעבודתו של יעקב, **"ויגע בכף ירכו"**, הם יוצאי ירכו של יעקב שעדיין אינם במדריגת יעקב וצריכים להתבונן במעשי הרשעים, לכן בהם היתה לו נגיעה קלה ויניקה מעבודתם בקודש, **"ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו"**.

"ויאמר שלחני כי עלה השחר, ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני", כי יעקב אבינו ביקש לכפות על שרו של עשו שהוא עצמו יברך את ישראל, בבחינת מלאך רע בעל כרחו יענה אמן, שגם זרעו של יעקב יזכו להתעלות במדריגתם, עד שלא יצטרכו ללמוד מעשו וזרעו דרך בעבודת ה', **"ויאמר אליו מה שמך ויאמר יעקב, ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל"**.

עשו קיבל סימני טהרה בטלפיו

ויש לומר כי לכך נתכוון נעים זמירות ישראל בפתיחתו לספר תהלים (מזמור א א): **"אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב"**, שלא הלך עמד וישב עמהם ללמוד מהם תחבולות לעבודת ה', **"כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה"**, שמתבונן רק בתורה ואינו מסתכל על מעשי הרשעים, ומפרש הפסוק מעלת צדיק זה: **"והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו"**, היינו בניו שהם פריו, **"ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח"**, כי צאצאיו לא יהיו בסכנה ללמוד ממעשי הרשעים.

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מנין קיבל עשו שהוא קליפת חזיר סימן טהרה בטלפיו, והנה ב"ישמח משה" בפרשתנו מצינו על כך רעיון נשגב, כי על ידי שנגע יעקב אבינו בידו הקדושה בעקב עשו קיבל עשו שם סימני טהרה, אך לפי האמור יש להוסיף תבלין, כי מאחר שכבר נתבאר שיעקב אחז בעקב עשו, כדי ללכת בעקבותיו להפוך רשעתו לעבודת ה' בבחינת: **"מאויבי תחכמני מצוותיך"**, נמצא שהיתה בזה קצת זכות לעשו, על כן קיבל שם סימן טהרה מצד יניקתו מהקדושה.

מעתה יאיר לנו להבין דברי חכמים וחידותם במדרש: **"ויקראו שמו עשו, הא שוא שבראתי בעולמי"**, כי אף שלכאורה יש תועלת בבריאת רשע זה כדי שילמדו ממנו ישראל איך לעבוד את ה', אבל באמת: **"הא שוא שבראתי בעולמי"**, כי אין בו שום תועלת, ועל כך בא המדרש לפרש מדוע באמת אין בו תועלת הלא צריך ללמוד ממנו איך לעבוד את ה':

אמר רבי יצחק, אתון קריתון לחזירתכון שם", כי אתם מתגאים בסימן טהרה שיש בטלפיו של החזיר, מחמת שיעקב וזרעו אוחזים בעקב עשו ללמוד ממנו דרך בעבודת ה', **"אף אנא קורא לבני בכורי שם, כה אמר ה' בני בכורי ישראל"**. היינו שבאחרית הימים יתעלו וזרעו של יעקב, עד שלא יקראו שוב בתואר **"יעקב"** על שם: **"וידו אוחות בעקב עשו"**, אלא יתעלו להיקרא בשם ישראל, שרומז על הנצחון של יעקב על שרו של עשו, כי שוב לא היה צריך ללמוד ממנו דרך בעבודת ה', ועל ידי זה תתבטל קליפת עשו הוא החזיר, כי כבר לא תהיה לו שום יניקה מצד הקדושה.

^[1] פרשת תולדות תשע"א קוראי עונג